

ปัญหาการดำเนินคดีอาญาที่เด็กกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74¹

อนุพงศ์ ชุมธนะ²

จากการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินคดีอาญาที่เด็กกระทำความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74 มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาสภาพปัญหาที่เกิดจากการดำเนินคดีอาญาที่เด็กกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 74 โดยมีการศึกษาถึงประวัติความเป็นมา ความสำคัญของการดำเนินคดีอาญาที่เด็กเป็นผู้กระทำความผิด ผู้ศึกษาได้ทำการตีความกฎหมาย การใช้กฎหมายในส่วนที่เป็นคุณแก่เด็กที่อายุ 10 ปี แต่ไม่ถึง 12 ปี ก่อนมีการแก้ไขมาตรา 74 แห่งประมวลกฎหมายอาญา นอกจากนี้ยังมีการศึกษาการดำเนินคดีอาญาที่เด็กกระทำความผิดในส่วนของกฎหมายต่างประเทศพิจารณาประกอบกับกฎหมายไทยอีกด้วย ซึ่งทำให้ผู้ศึกษามีมุมมองว่า ปัจจุบันประมวลกฎหมายอาญากำหนดเกณฑ์อายุเด็ก ซึ่งไม่ต้องรับโทษ แม้ว่าจะได้กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดไว้ โดยเด็กอายุยังไม่เกินสิบปี แต่จากข้อมูลทางการแพทย์พบว่า เด็กอายุสิบสองปีกับเด็กอายุสิบปีไม่มีความแตกต่างกันมากนัก โดยเป็นช่วงอายุที่พัฒนาการด้านความคิด สติ ปัญญา จริยธรรม และความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ยังไม่เจริญเติบโตเต็มที่ และยังไม่สามารถคาดการณ์ถึงผลที่อาจเกิดขึ้นจากการกระทำของตนได้อย่างดีพอ อีกทั้ง เด็กอายุไม่เกินสิบสองปีอยู่ในวัยการศึกษาระดับประถมศึกษา ยังไม่สมควรให้เข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีอาญา ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการบางประการที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล และอาจทำให้เด็กเรียนรู้วิธีการกระทำความผิดเพิ่มขึ้นจนนำไปสู่การกระทำความผิดซ้ำอีก กรณีจึงสมควรใช้มาตรการตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก เพื่อให้การสงเคราะห์และคุ้มครองสิทธิและสวัสดิภาพของเด็กอายุสิบปีแต่ไม่เกินสิบสองปี ได้รับผลดียิ่งขึ้น โดยคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ เพื่อให้เด็กกลับตัวเป็นคนดีและเป็นประชากรที่มีคุณภาพ กลับคืนสู่สังคมได้ต่อไป ประกอบกับการกำหนดเกณฑ์อายุของเด็ก ซึ่งไม่ต้องรับโทษแม้ได้กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดจากอายุยังไม่เกินสิบปี เป็นอายุยังไม่เกินสิบสองปี เป็นการดำเนินการที่สอดคล้องกับข้อเสนอแนะทั่วไป ฉบับที่ ๑๐ (ค.ศ. ๒๐๐๗) (General Comment No. 10 (2007) Children's rights juvenile justice) ที่ออกตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of Child) และประเทศไทยได้ตอบรับและให้คำมั่นโดยสมัครใจที่จะปฏิบัติตามภายใต้กลไก Universal Periodic Review (UPR) รอบที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๕๕ ถึง พ.ศ. ๒๕๖๓) อีกด้วย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่อง ปัญหาการดำเนินคดีอาญาที่เด็กกระทำความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74 โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ ดร.ณฐ สันตาสว่าง และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์จุฑามาศ นิสารัตน์ และรองศาสตราจารย์ ดร.ปภาศรี บัวสวรรค์

²นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนภูมิภาค) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ผู้ศึกษาต้องการที่จะศึกษาในส่วนของการดำเนินคดีอาญาที่เด็กกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74 เนื่องจากปัจจุบันในประเทศไทยพบว่าเด็กมีการกระทำความผิดอาญาเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ ไม่ว่าจะด้วยสาเหตุประการใดก็ตาม อีกทั้งในปัจจุบันได้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74 ในส่วนของอายุของเด็ก ที่เดิมบัญญัติให้เด็กที่มีอายุ 10 ปี แต่ไม่เกิน 15 ให้ถือว่าเป็นเด็ก แต่ปัจจุบันได้มีการเพิ่มอายุของเด็กจาก 10 เป็น 12 ปี และการดำเนินคดีในความผิดอาญาตามมาตรา 74

จากการศึกษาทำให้ทราบว่า การดำเนินคดีอาญาที่เด็กกระทำความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74 นั้นยังคงไม่ชัดเจน และคลุมเครือ เป็นผลให้การปรับใช้กฎหมายดังกล่าวเกิดความบกพร่อง ซึ่งผู้ศึกษาพบปัญหาอยู่หลายประการ ดังต่อไปนี้

จากการศึกษาประเด็นปัญหาในการตีความกรณีเด็กอายุ 10 แต่ไม่เกิน 12 ปีกระทำความผิดอาญา ก่อนมีการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74 ในกรณีที่กฎหมายมีผลย้อนหลังถึงการกระทำความผิด นั้น เนื่องจากในประมวลกฎหมายอาญาฉบับเดิมนั้นในมาตรา 74 กำหนดให้ เด็กอายุกว่าสิบปีแต่ยังไม่เกินสิบห้าปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ให้ศาลมีอำนาจที่จะดำเนินการตาม (1) ถึง (4) เมื่อกฎหมายแก้ไขใหม่โดยกำหนดอายุเด็กจาก 10 ปี แต่ไม่เกิน 12 ปี เป็น 12 แต่ไม่เกิน 15 ปี นั้นเห็นได้ว่ากฎหมายย่อมเป็นคุณแก่เด็กที่อายุ 10 แต่ไม่เกิน 12 ปี อันถือว่ากฎหมายที่แก้ไขขึ้นใหม่เป็นคุณแก่ผู้กระทำความผิดมากกว่ากฎหมายฉบับเดิมจึงต้องบังคับตามกฎหมายฉบับใหม่ ดังนั้นจึงมีปัญหว่า เด็กที่อายุ 10 ปี แต่ไม่เกิน 12 ปี ซึ่งอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลเยาวชนและครอบครัว หรือถูกควบคุมตัวอยู่ในสถานพินิจฯ หรือได้รับการปล่อยตัวแต่ยังต้องปฏิบัติตามมาตรการที่กฎหมายกำหนดคนนั้น ต้องได้รับการปล่อยตัวจากสถานพินิจหรือไม่ หรือในกรณีที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลเยาวชนและครอบครัวจะต้องยกฟ้องในคดีนั้นหรือไม่ หรือในกรณีที่ได้รับการปล่อยตัวแต่ยังต้องปฏิบัติตามมาตรการทางกฎหมายกำหนดคนนั้นถือเป็นอันยกเลิกและต้องถือว่าเด็กไม่เคยได้รับโทษหรือกระทำความผิดมาก่อนหรือไม่

ปัญหาประการที่สอง คือ การขัดแย้งของกฎหมายอาญา มาตรา 74 ที่แก้ไขใหม่กับพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ในมาตรา 142 ในส่วนของเงื่อนไขที่ศาลจะใช้อำนาจในวิธีการสำหรับเด็กแทนการลงโทษอาญาหรือวิธีการเพื่อความปลอดภัย ขัดแย้งกับวิธีการที่ศาลใช้อำนาจในวิธีการสำหรับเด็กในกฎหมายอาญา มาตรา 74 ซึ่งในมาตรา 74 ได้กำหนดมาตรการที่จะใช้กับเด็กแทนการรับโทษไว้ตาม (1) ถึง (5) เมื่อพิจารณาแล้วเห็นได้ว่าอำนาจในการใช้วิธีการสำหรับเด็กแทนการลงโทษทั้งสองมีความแตกต่างกัน ไม่สอดคล้องกันและเป็นการขัดแย้งโดยเห็นว่าในส่วนของกฎหมายอาญา มาตรา 74 นั้นกฎหมายกำหนดไว้โดยชัดเจนว่าการกระทำของเด็กนั้นเป็นความผิด แต่ไม่ต้องรับโทษสำหรับความผิดนั้น โดยกฎหมายให้อำนาจศาลดำเนินการอย่างอื่นแทนการลงโทษ ส่วน

ในมาตรา 142 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 กำหนดให้ศาลมีอำนาจใช้วิธีการสำหรับเด็กแทนการลงโทษอาญา โดย กำหนดไว้ ใน (1) ถึง (2) เมื่อพิจารณาจาก ทั้งสองกรณีเห็นได้ว่า การเปลี่ยนโทษจำคุกหรือเปลี่ยนโทษปรับ เป็นการส่งตัวไปควบคุม เพื่อฝึกอบรมที่สถานที่ที่กำหนด นั้นยังคงถือว่าเด็กได้รับโทษในการกระทำความผิดนั้นอยู่ และเป็นการใช้อำนาจของศาลที่รุนแรงกว่าที่บัญญัติไว้ในมาตรา 74 ที่ให้ศาลมีอำนาจดำเนินการ ว่ากล่าวตักเตือน ส่งตัวไปยังสถานศึกษา สถานฝึกอบรมหรือสถานแนะนำทางจิต ซึ่งไม่ใช่เป็นการคุมประพฤติเด็ก

ประเด็นปัญหาที่สาม คือ ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินคดีแก่บิดา มารดา หรือผู้ปกครองซึ่งเด็กกระทำความผิดอาญาในระยะเวลาที่ศาลกำหนด กล่าวคือ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74(2) ถ้าศาลเห็นว่า บิดามารดาหรือผู้ปกครองสามารถดูแลเด็กนั้นได้ศาลจะมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กนั้นให้แก่บิดามารดาหรือผู้ปกครองไป โดยวางข้อกำหนดให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองระวังเด็กนั้น ไม่ให้ก่อเหตุร้ายตลอดเวลาที่ศาลกำหนด ซึ่งต้องไม่เกินสามปี และกำหนดจำนวนเงินตามที่เห็นสมควรซึ่งบิดามารดาหรือผู้ปกครองจะต้องชำระต่อศาลไม่เกินครั้งละหนึ่งพันบาทในเมื่อเด็กนั้นก่อเหตุร้ายขึ้น บทบัญญัติดังกล่าวเห็นว่าในกรณีที่เด็กกระทำความผิดในระยะเวลาที่ศาลกำหนด ไม่มีได้บทลงโทษสำหรับบิดามารดา เพียงแต่ให้บิดามารดาชำระเงินเท่านั้น ซึ่งเมื่อพิจารณาสาเหตุที่ก่อให้เกิดเด็กกระทำความผิด สาเหตุใหญ่ก็มาจากครอบครัว เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายอื่นที่กำหนดไว้โดยชัดแจ้งถึงการกระทำความผิดของเด็กโดยให้บิดา มารดา ต้องรับผิดชอบในการกระทำของเด็กด้วย

จากการศึกษาปัญหาการดำเนินคดีอาญาที่เด็กกระทำความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74 ผู้ศึกษาจึงได้มีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาในการตีความกรณีเด็กอายุ 10 แต่ไม่เกิน 12 ปีกระทำความผิดอาญาก่อนมีการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74 ผู้ศึกษาข้อเสนอแนะว่า

ควรมีการเพิ่มบทเฉพาะการในกฎหมายอาญาที่แก้ไขขึ้นใหม่ โดยกำหนดในบทเฉพาะการว่า เด็กอายุ 10 ปี แต่ไม่ถึง 12 ปี ที่กระทำความผิดก่อนมีการแก้ไขกฎหมายฉบับนี้ให้ถือว่า เด็กนั้นไม่เคยกระทำความผิดมาก่อน หากอยู่ในระหว่างพิจารณาคดี ให้ศาลมีสิ่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ หากถูกควบคุมในสถานพินิจหรือถูกควบคุมโดยมาตรการทางกฎหมายให้ปล่อยตัวเด็กนั้นเสีย

2. ปัญหาการขัดแย้งของกฎหมายอาญา มาตรา 74 ที่แก้ไขใหม่กับพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ในมาตรา 142 ในส่วนของเงื่อนไขที่ศาลจะใช้อำนาจในวิธีการสำหรับเด็กแทนการลงโทษอาญาหรือวิธีการเพื่อความปลอดภัย ผู้ศึกษาเห็นว่าควรมีการแก้ไข ดังนี้

ควรมีการแก้ไขมาตรา 142 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวฯ ดังนี้

(1) ส่งตัวเด็กหรือเยาวชนไปควบคุมเพื่อฝึกอบรมในสถานที่ที่กำหนดไว้ในหมวด 4 หรือสถานที่อื่นที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายและศาลเห็นสมควร ตามเวลาที่ศาลกำหนด แต่ต้องไม่เกินกว่า เด็กหรือเยาวชนนั้นมีอายุครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์

(2) กรณีที่ศาลได้พิจารณาความหนักเบาแห่งข้อหาและพฤติการณ์แห่งคดีแล้วเห็นว่าควร จะควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชนตาม (1) ต่อไปอีก หลังจากที่เด็กหรือเยาวชนนั้นมีอายุครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์ แล้วให้ศาลระบุในคำพิพากษาให้ส่งตัวไปจำคุกไว้ในเรือนจำตามเวลาที่ศาลกำหนด

เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรา 74 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

3. ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินคดีแก่บิดา มารดา หรือผู้ปกครองซึ่งเด็กและเยาวชนกระทำความผิดอาญาในระยะเวลาที่ศาลกำหนด ผู้ศึกษาขอเสนอแนะให้มีการแก้ไข ดังนี้

ควรมีการบัญญัติมาตรา 74/1 กำหนดว่า ถ้าศาลเห็นว่า บิดา มารดา หรือผู้ปกครองสามารถดูแลเด็กนั้นได้ ศาลจะมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กนั้นให้แก่บิดา มารดา หรือผู้ปกครองไป โดยวางข้อกำหนดให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองระงับเด็กนั้นไม่ให้ก่อเหตุร้ายตลอดเวลาที่ศาลกำหนดซึ่งต้องไม่เกินสามปี หากเด็กนั้นก่อเหตุร้ายขึ้น ให้บิดา มารดา มีความผิดฐานไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาล มีโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี ปรับไม่เกิน 30,000 บาท

หากความผิดที่เกิดขึ้นภายในระยะเวลาสามปี มีความรุนแรงยิ่งกว่า บิดามารดาหรือ ผู้ปกครอง มีโทษจำคุก 5 ปี ปรับไม่เกิน 100,000 บาท ไม่รอลงอาญา

เอกสารอ้างอิง

ทวี กลียพวงศ์, **คำบรรยายกฎหมายอาญา**, กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครพิมพ์ 2527. Kirberg and J Austin. (1978).

อ้างอิงใน วารุณี ภูริสินสิทธิ. (2531). การกระทำผิดของเด็กและเยาวชน: แนวความคิดทางสังคมวิทยา พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์. หน้า 21.

ร.ต.อ. พงศภัคพล อันท้าว, “ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญาของเยาวชน”

อโนทัย ศรีดาวเรือง, รองศาสตราจารย์อัจฉริ ชูตินันท์ “ การคุ้มครองสิทธิและสวัสดิภาพของเด็กและ

เยาวชนที่กระทำความผิดอาญา ศึกษากรณีอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวในการโอนคดีตาม มาตรา 97 วรรคสอง